

Μικρό ιστορικό

Τό ζήτημα τῆς ἐνασχολήσεως τῆς Ἐκκλησίας μας μέ τήν ποιμαντική εὐθύνη τῆς γιά τούς μετανάστες συνάπτεται μέ τόν προβληματισμό «περί τῆς ἐν γένει παρουσίας καί διακονίας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐν τῷ συγχρόνῳ πνευματικῷ καί κοινωνικῷ γίγνεσθαι». Στήν Ἱ. Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας τόν Ὀκτώβριο τοῦ 2000 εἶχαν κατατεθεῖ μέ τήν εἰσήγηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμου («Ἡ Ἑλλάδα ὡς χώρα φιλοξενίας μεταναστῶν. Ἡθικά, ἐθνικά, θρησκευτικά καί κοινωνικά προβλήματα. Ἡ συμβολή τῆς Ἐκκλησίας εἰς τήν ἀντιμετώπισιν αὐτῶν ὡς και τοῦ ρατσισμού») σχετικές προτάσεις καί εἶχαν παραπεμφθεῖ στή Συνοδική Ἐπιτροπή Θείας Λατρείας καί Ποιμαντικοῦ Ἔργου (11 Δεκεμβρίου 2000).

Ὁ Σεβασμιώτατος Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Μητροπολίτης Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ. Διονύσιος δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τήν Ἱ. Σύνοδο ἐπρότεινε νά πραγματοποιηθεῖ Ἡμερίδα στή Μητρόπολή του (ἐπιστολή ἀπό 26 Ἰουνίου 2001), στήν ὁποία θα ἐκαλεῖτο μεταξύ ἄλλων νά συμμετάσχει καί ἡ Γενική Γραμματεία Παλιννοστούντων. Ἡ ἀπάντηση τῆς Ἱ. Συνόδου ἦτο θετική (31 Αὐγούστου 2001).

Μεσολάβησε ἐν τῷ μεταξύ ἡ Εἰσήγηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σερβίων καί Κοζάνης (νῦν σχολάζοντος) κ. Ἀμβροσίου στήν Ἑκτακτη Συνέλευση τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (9-10 Ἰανουαρίου 2003) μέ θέμα: «Ποιμαντική ἀντιμετώπιση τοῦ φαινομένου τῆς προσοδευτικῆς μετατροπῆς τῆς χώρας ἡμῶν εἰς πολυπολιτισμικήν, πολυφυλετικήν καί πολυγλωσσικήν τοιαύτην». Ἡ εἰσήγηση διεβιβάσθη μέ ἔγγραφο τῆς Ἱ. Συνόδου ἀπό 27 Ἰανουαρίου 2003 στήν ἴδια Ἐπιτροπή γιά νά τή μελετήσῃ μέ τή συμμετοχή τοῦ Σεβασμιωτάτου Εἰσηγητοῦ. Ἡ ὡς ἄνω Ἐπιτροπή προχώρησε εὐθύς ἀμέσως στή Μελέτη τῆς εἰσηγήσεως σε συνδυασμό μέ τήν ὀργάνωση Ἡμερίδος γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν μεταναστῶν καί μετά ἀπό πρότασή τῆς τήν Ἄνοιξη τοῦ 2003 ἀποφασίστηκε μέ ἐντολή τῆς Ἱ. Συνόδου νά προβεῖ στήν ὑπόδειξη ἡμερομηνιῶν καί ὀμιλητῶν μέ ἀποτέλεσμα νά ὑλοποιεῖται τώρα ἡ ἀπόφαση ἐκείνη μέ τίς δύο Διημερίδες Στελεχῶν Ποιμαντικοῦ Ἔργου Ἱερῶν Μητροπόλεων κατά Νοέμβριον 2004 στήν Θεσσαλονίκη (20 καί 21) καί στήν Ἀθήνα (22 καί 23) μέ θέμα: «Οἱ μετανάστες στήν ὑπό διαμόρφωση πολυπολιτισμική Ἑλληνική Κοινωνία: μία πρόκληση γιά τήν Ἐκκλησία».

Ἐν τῷ μεταξύ διά τήν ἱστορίαν θά πρέπει νά αναφερθεῖ ὅτι ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν ὀργάνωσε 13 καί 14 Μαΐου 2003 το Β' Ἱερατικό τῆς Συνέδριον μέ θέμα: «Ἡ ποιμαντική τῶν οἰκονομικῶν μεταναστῶν». Αναφέρουμε

---

* Εἰσήγηση στό πλαίσιο Διημερίδος γιά τά Στελέχη Ποιμαντικοῦ Ἔργου Ἱερῶν Μητροπόλεων, πού ὀργανώθηκε ἀπό τή Συνοδική Ἐπιτροπή Θείας Λατρείας καί Ποιμαντικοῦ Ἔργου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στή Θεσσαλονίκη 19-20 Νοεμβρίου καί στήν Ἀθήνα 22-23 Νοεμβρίου 2004 μέ θέμα «Οἱ μετανάστες στήν ὑπό διαμόρφωση πολυπολιτισμική Ἑλληνική Κοινωνία: μία πρόκληση γιά τήν Ἐκκλησία». Δημοσιεύτηκε στό περ. «Ἐφημέριος» στά τεύχη Ὀκτωβρίου, σ. 21-23 καί Νοεμβρίου 2005, σ. 21-23.

επίσης τή διοργάνωση από τήν Ειδική Συνοδική Έπιτροπή Γάμου, Οικογενείας, Προστασίας Παιδιοῦ καί Δημογραφικοῦ Προβλήματος Ἡμερίδος στό Καινούριο Λαμία στίς 3 Ἰουλίου 2004 μέ συναφές θέμα: Πολιτικοί Γάμοι-Ελεύθερες συμβιώσεις μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀλλοθρήσκων» πάλι γιά Στελέχη τοῦ Ποιμαντικοῦ Ἔργου τῶν Ἱ. Μητροπόλεων.

Ἐκ προοιμίου ὀφείλουμε, βέβαια, νά ποῦμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος σέ συνεργασία μέ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἔχει ἐπιδείξει μακράν ποιμαντική μέριμνα γιά τούς Ἑλληνες μετανάστες στό ἐξωτερικό. Καί παλαιότερα στή Βόρειο Ἀμερική καί μετά τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στήν Αὐστραλία, τόν Καναδά, τό Βέλγιο καί τή Δ. Γερμανία. Θά μπορούσαν πολλά νά λεχθοῦν καί γιά τή συμβολή μετεκπαιδευομένων ἐλλήνων Θεολόγων στή Δ. Γερμανία, οἱ ὅποιοι κατόπιν εἰδικῆς καταρτίσεως ἐργάστηκαν ὡς κοινωνικοί λειτουργοί συνεργαζόμενοι μέ τούς κατά τόπους ὀρθοδόξους ἱερεῖς καί τήν Εὐαγγελική Inne Mission, τότε στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '60, πού ἐτίθετο τό ἐρώτημα ἂν ἡ Μετανάστευση ἦταν εὐλογία ἢ κατάρα. Νά θυμηθοῦμε ἐπίσης τή σεπτή μορφή τοῦ ἀειμνήστου π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, ὁ ὅποιος δειλά τολμοῦσε νά ἀντιπροτείνει γιά τή διακονία τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν δίπλα στήν Caritas καί τήν Inne Mission, μία *Orthodoxe Diakonie* ὡς θεσμό γιά τή συμπαράσταση τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων στή Γερμανία.

Καί γιά τούς παλινοστούντες Ἑλληνες ἔχει λάβει πρόνοια ἡ Ἐκκλησία μέ τό Κέντρον Συμπαραστάσεως Παλινοστούντων Μεταναστῶν πού λειτουργεῖ στό πλαίσιο τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Διορθοδόξων καί Διαχριστιανικῶν Σχέσεων. Λειτουργοῦν Γραφεῖα καί στήν Ἀθήνα καί στή Θεσσαλονίκη. Δέν πρόκειται, ὅμως περὶ αὐτῶν στήν παρούσα εἰσήγηση.

Ἄς σημειωθεῖ ἐπίσης ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει λάβει μέτρα γιά τήν ποιμαντική διακονία τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν πού προέρχονται κυρίως ἀπό τίς χῶρες τῆς τέως Σοβιετικῆς Ἐνώσεως γιά τήν τέλεση τῶν ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν σύμφωνα μέ τό παλαιόν ἡμερολόγιον. Ὡς πρός τό τελευταῖο γνωρίζουμε καί τίς προσπάθειες πού γίνονται γιά διάδοση στή γλώσσα τους ἐνημερωτικῶν βιβλίων καί φυλλαδίων διαφωτιστικῶν γιά θέματα πνευματικῆς καί λειτουργικῆς ζωῆς. Ἡ Ἱ. Μονή Παρακλήτου Ὡρωποῦ πρωτοστατεῖ σέ τέτοιου τύπου πρωτοβουλίες μέ τήν ἐκτύπωση εὐρέος φάσματος βιβλίων.

Εἶναι κατανοητό ὅτι ποιμαντικές ἐνέργειες πρός αὐτήν τήν κατεύθυνση ἀνήκουν στήν ποιμαντική εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας μας καί ἀπευθύνονται πρός ὁμοδόξους. Ἄλλωστε βασικός στόχος τῆς Ποιμαντικῆς εἶναι ἡ συγκρότηση τῆς Μιᾶς Ποίμνης ὑπό τόν ἕνα καί Μοναδικό Ποιμένα, τόν Χριστό, ἡ συγκρότηση δηλ. τῆς Ἐκκλησίας. Κάθε λοιπόν δράση πού ἀποβλέπει σ'αὐτό εἶναι καί ἐπιθυμητή καί χρήσιμη καί ἀνήκει στή βασική ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας.

Προϋποθέσεις καί στάσεις

Ἄλλωστε τό γεγονός ὅτι ὁ ὁμόδοξος Χριστιανός εἶναι ἄλλης ἐθνικότητας ἢ Ἑλλήνας προερχόμενος ἀπό ξένη χώρα θίγει βασική χορδή τῶν Χριστιανῶν γιά ν'ἀνταποκριθοῦν στήν κατηγορική προστακτική τοῦ Εὐαγγελίου τῆς κρίσεως (Ματθαίου 25,31-46) γιά τήν ὑποδοχή τοῦ ξένου καί τίς συνέπειες γιά τή μὴ ὑποδοχή του. «Ξένος ἦμην καί συνηγάγετέ με ἢ οὐ συνηγάγετέ με». Ἡ *ταύτιση* ὅμως τοῦ Χριστοῦ μέ κάθε ἐλάχιστο ἀδελφό (πεινασμένο, διψασμένο, ξένο,

γυμνό, ἀσθενῆ, φυλακισμένο) μᾶς προδιαθέτει νά τηρήσουμε τή στάση ὑποδοχῆς ὄχι μόνο γιά τούς ἐν πίστει ἀδελφούς ἀλλά γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους καί νά σφυρηλατήσουμε αὐτή τή νέα ἀδελφότητα πού ἔχει οὕτως ἢ ἄλλως τον Θεόν πατέρα. «Εἶδες τον ἀδελφό σου, εἶδες τόν Θεό σου» ἤχει ἡ ἀρχαία ρήση. Ἔστω καί ἂν ἐμεῖς ἢ κάποιιοι δεν ἀναγνωρίζουμε τον Θεόν ὡς πατέρα, ἄς θυμηθοῦμε τή φράση τοῦ ποιητή «δεν θα σε ποῦμε πια πατέρα», ἐκεῖνος de jure καί de facto μᾶς ἀναγνωρίζει ὡς υἱούς.

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος διατυπώνει τή μέριμνά του καί γιά ἐκεῖνα τά πρόβατα πού δέν ἀνήκουν ἔστω προσωρινά στή μάνδρα του. Ἀφιερώνει τή σκέψη του καί τή φροντίδα του καί στά πρόβατα ἐκεῖνα γιατί τοῦ ἀνήκουν. Λέγει χαρακτηριστικά στό στίχο 16 τοῦ δεκάτου κεφαλαίου τοῦ κατά Ἰωάννην Εὐαγγελίου: **«καί ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἔκ τῆς ἀύλης ταύτης·** κάκεῖνα με δεῖ ἀγαγεῖν, καί τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καί γενήσεται μία ποιμήν, εἰς ποιμήν». Πρός τό παρόν ἐμεῖς, ἐφαρμόζοντας τήν ταύτιση τοῦ Χριστοῦ μέ τόν κάθε ἐλάχιστο ἀσήμαντο ἀδελφό ἔχουμε πεδίο δράσεως εὐρύ καί ὑποχρεώσεις ὡς πρὸς τόν ξένο που τυχαίνει νά βρίσκεται κοντά μας. Νά τον ὑποδεχτοῦμε δηλαδή καί νά τόν φιλοξενήσουμε στή χώρα μας, στήν ἐνορία μας.

Ἔχουμε ἀναπτύξει ἐκτενῶς σέ ἄλλη περίσταση ὅλα ἐκεῖνα πού καθορίζουν τή **στάση φιλοξενίας**, ἡ ὁποία συνοψίζει τή **στάση ὑποδοχῆς καί τη στάση ἀγάπης**.

Ἡ ἀγάπη μέ τά ἕξι εἶδη τῆς ἔτσι ὅπως μᾶς παρουσιάζεται στό Εὐαγγέλιο τῆς Κρίσεως συνιστᾷ μία Χάρτα τῆς Κοινωνικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας καί γιατί ὄχι καί τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας. Ἱστορικά ἡ Ἐκκλησία ἀνέπτυξε τό ὅλο κοινωνικό της ἔργο καλλιεργώντας αὐτά τά ἕξι εἶδη τῆς ἀγάπης. Ἄν μάλιστα στοιχειοθετήσουμε τή στάση τῆς ἀγάπης στόν ὕμνο τῆς ἀγάπης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή, κεφάλαια 12, 31 ἕως 14,1) καί ἰδιαίτερα στούς στίχους 4 ἕως 8 τοῦ 13^{ου} κεφαλαίου, τότε ἐγκαθιστοῦμε ἕνα πρόγραμμα ζωῆς ὅπου ἡ ἀγάπη «χρηστεύεται», ἡ ἀγάπη «οὐκ ἀσχημονεῖ· πράττει, δηλαδή, κάθε τι πού εἶναι ἀγαθό καί ἀποφεύγει κάθε τι τό ἀσχημο. Πιό ἀναλυτικά αὐτό θα ἐσήμαινε ὅτι:

α) Μετατιθέμεθα στή θέση του ἄλλου, συγχαίρουμε γιά τήν πρόοδο ἢ δέν χαιρόμαστε μέ τήν ἀδικία πού γίνεται εἰς βάρος του. Περιχωροῦμε τον ἄλλο·

β) συγκεντρώνουμε τήν προσοχή μας σ' αὐτόν καί ἐπιζητοῦμε τό καλό του. Ἐφ' ὅσον ἡ προσοχή μας εἶναι στραμμένη πρὸς τόν ἄλλον καί τήν προβολή του δέν ὑφίστανται περιθώρια ἐπάρσεως καί ἐπιδείξεως ἀνωτερότητας, ζήλειας ἢ φθόνου·

γ) ἀποδεχόμαστε τόν ἄλλον στήν ἐλλειματική καί ὑπολειπόμενη διάσταση τῆς συμπεριφορᾶς καί τοῦ εἶναι του. Τότε, ὄχι μόνο μακροθυμοῦμε, ὑπομένουμε, καλύπτουμε καταστάσεις πού ἀνάγονται στό παρελθόν· ὄχι μόνο δέν λαμβάνουμε ὑπόψη τό κακό πού ὁ ἄλλος προξενεῖ γιά νά ρυθμίσουμε τή στάση μας τώρα, ἀλλά ἐμπιστευόμαστε καί ἐλπίζουμε στό μέλλον του.

Ἐνα τέτοιο «ἀγαπητικό» πρόγραμμα θεμελιωμένο στή χριστιανική παράδοση βρῖσκει τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν τή στήριξη του καί σέ πρόσφατες διατυπώσεις τῆς οὐμανιστικῆς ψυχολογίας πού ἀφοροῦν στή **στάση ὑποδοχῆς**. Γνωρίζουμε ἄλλωστε ὅτι ἀγαπᾶν ἐπὶ προσώπων σημαίνει στήν ἀρχαία ἑλληνική ὑποδέχομαι κάποιον.

Ἡ *στάση υποδοχῆς* ἀναλυόμενη σέ τέσσερις ἐπί μέρους στάσεις γεφυρώνει τίς ἀναλογίες. Ἔτσι:

α) ἡ *κατανόηση* συνίσταται σέ μιά ὀρθή ἀντίληψη τοῦ ὑποκειμενικοῦ κόσμου τοῦ ἄλλου πού περιλαμβάνει τό πλαίσιο ἀναφορᾶς του μαζί μέ τίς προσωπικές ἀξίες πού συνάπτονται σ' αὐτό. Ὑπ' αὐτήν τήν ἔννοια κατανοῶ τόν ἄλλο σά νά ἤμουν α ὁ ἄλλος (ὡς ἐάν). Ἡ «ἐμπαθητική» αὐτή ἱκανότητά μου συνεπάγεται ὅτι αἰσθάνομαι τόν πόνο ἢ τήν εὐχαρίστηση τοῦ ἄλλου ὅπως ἀκριβῶς τόν αἰσθάνεται ἐκεῖνος, καί ἀντιλαμβάνομαι τήν κατάσταση, ὅπως αὐτός τήν ἀντιλαμβάνεται, ἐξηγῶ δηλαδή τά αἰσθήματά του καί τίς ἀντιλήψεις του ὅπως αὐτός τίς ἐξηγεῖ, χωρίς ἄλλωστε νά λησμονῶ ὅτι πρόκειται γιά ἐμπειρίες καί ἀντιλήψεις ἑνός ἄλλου ἀτόμου. Δέν ταυτιζόμαστε, τηροῦμε τίς ἀποστάσεις.

β) ἡ *στάση ἀνοχῆς ἢ ἀνεκτικότητας ἄνευ ὄρων* ἐπιτρέπει στόν ἄλλο νά ἀναφερθεῖ σέ φαινόμενα τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας του. Συνίσταται δέ στό ὅτι τό ἄτομο αἰσθάνεται ἐλεύθερο νά ἀναγνωρίσει καί νά ἐπεξεργασθεῖ τίς ἐμπειρίες του καί τά προσωπικά του αἰσθήματα ὅπως αὐτό τά ἀντιλαμβάνεται. Ὑποθέτει, δηλαδή, ἡ στάση αὐτή, ὅτι το ἄτομο δέν εἶναι ὑποχρεωμένο νά ἀρνηθεῖ ἢ νά παραμορφώσει τίς ἐσώτερες γνώμες καί στάσεις του γιά νά διατηρήσει τή συμπάθεια ἢ τήν ἐκτίμηση προσώπων σημαντικῶν γι' αὐτό.

γ) Ἡ *στάση σεβασμοῦ* ἐπιδεικνύει ἕνα σεβασμό τοῦ ἄλλου ἄνευ ὄρων. Δέν στηρίζεται σέ μιά ἰδιαίτερη ἀρμοδιότητα πού ἔχει ἀποκτήσει ἢ ἕνα ἰδιαίτερο προσόν (εἰλικρίνεια, θάρρος, συνεργατικότητα, εὐφυΐα) πού ἔχει τυχόν ἐπιδείξει κατά τή διάρκεια τῆς σχέσεως. Πρόκειται γιά ἕνα σεβασμό *δωρεάν*. Σέ τελευταία ἀνάλυση ὁ σεβασμός αὐτός θεμελιώνεται στό γεγονός τῆς μοναδικότητος τοῦ ἄλλου. Ὡς ἐκ τούτου δέν ὑπάρχουν περιθώρια συγκρίσεως, κρίσεως καί κατακρίσεως. Ὁ ἄλλος εἶναι μοναδικός.

δ) *Στάση παραδοχῆς* : Ἡ τελευταία αὐτή ἐπί μέρους στάση ἀναφέρεται στήν παραδοχή τοῦ ἄλλου στό σύνολό του, ὅπως αὐτός ὑπάρχει ἐδῶ καί τώρα. Δέν παραδέχεται κάτι τό ἀφηρημένο, ὅπως γιά παράδειγμα, τόν ἄλλο ὡς ἀνθρώπινο ὄν γενικά ἢ ὡς δύναμις ὄν, ἀλλά τή συγκεκριμένη ὑπαρξή του στήν καθολικότητά της, σά δυναμικό σύστημα στάσεων καί ἀναγκῶν στόν προσανατολισμό του παρόντος. Δέν παραδέχεται, δηλαδή, τόν ἄλλο λόγῳ «προτέρου ἐντίμου βίου». Ἡ ὅλη του συμπεριφορά, βέβαια, καθίσταται ψυχολογικά καί ὄχι κατ' ἀνάγκη καί ἠθικά παραδεκτή.

Βασικές ἀρχές σχεδιασμοῦ καί λειτουργίες

Ἡ ποιμαντική εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῶν μεταναστῶν μπορεῖ νά ἐκδηλωθεῖ σέ ποικίλες πτυχές τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου της καί νά τούς προσεγγίσει ἀκολουθώντας *βασικές ἀρχές* τοῦ ποιμαντικοῦ σχεδιασμοῦ της.

α) Ἔτσι ὅσο εἶναι δυνατόν θά κοιτάξει νά τούς *προσλάβει*, νά τους *ἐνσωματώσει*, δηλαδή, ἀποφεύγοντας κάθε εἶδους *ἀφομοίωση*. Ἡ μοναδικότητα τοῦ ἄλλου ὡς προσώπου καί ὡς ομάδος εἶναι σεβαστή στή διαφορετικότητά της καί τήν ἰδιαιτερότητά της. Ἄν δέν ὑπάρχει ἀξιολογική διαφορά ἐντούτοις ὑπάρχουν διαφορές. Οἱ διαφορές ὅμως δέν θέτουν τόν ἄλλο σέ ἀπομόνωση. Ὑφίστανται καί γίνονται ἀποδεκτές χωρίς νά τόν περιθωριοποιοῦν.

β) Θά επιδιώξει τή **συνεργασία** μαζί τους. Δέν θά θελήσει νά λύσει τά πάντα από μόνη της. Τούς θεωρεῖ συνεργάτες στό μέτρο τῆς συνεργίας ἔστω κι ἂν εἶναι φορές πού θά καταβάλει τό μεῖζον σέ συνεργασία μέ ἄλλους φορές. Ὅπως οἱ μετανάστες συνεργάζονται μέ τούς γηγενεῖς γιά νά κτίσουν τόν Ὀλυμπιακό μας Παρθενώνα ἢ ὅπως ἔχουν χαρακτηριθεῖ ὡς «τά χέρια πού φτιάχνουν τόν κόσμο», ἔτσι καί ἡ Ἐκκλησία θά συνεργασθεῖ μαζί τους καί μέ τίς τοπικές ἀρχές τόσο γιά τήν ἐργασιακή καί κοινωνική τους ἔνταξη ὅσο καί γιά τήν εὐαίσθητοποίηση τοῦ πληθυσμοῦ καί τήν ἀπόρριψη ρατσιστικῶν στερεοτύπων (βλ. προτεραιότητες τοῦ «Forum γιά τήν κοινωνική συνοχή»).

γ) Θά θελήσει νά ἐκμεταλλευθεῖ τήν **ἐμπειρία** της ἀπό τό παρελθόν, ἐκεῖνη τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν καί τή δική της σημερινή πραγματικότητα. Αὐτή ἡ ἐμπειρία ἡ σημερινή πρέπει νά ἐρευνηθεῖ καί εἰ δυνατόν μέ ἰδιαίτερη ἔμφαση στίς ἐνορίες πού ἔχουν ἐργασθεῖ μέ μετανάστες. Τό Γραφεῖο Ἀλληλοβοηθείας καί Σχέσεων μετά τῶν Ξένων Ἐκκλησιῶν ἔχει πολύτιμη πείρα καί πληροφόρηση.

δ) Καί ἡ τέταρτη **ἀρχή της φιλοκαλίας** μπορεῖ νά βρεῖ πρόσφορο ἔδαφος ἀναπτύξεως ἂν λάβουμε ὑπόψη τήν πολιτιστική διάσταση τῆς Ποιμαντικῆς καί τήν ποιμαντική διάσταση τοῦ Πολιτισμοῦ. Ἐδῶ ἀποφεύγοντας τό φαινόμενο διαπολιτιστικῆς προσοικειώσεως ἢ ἐκπολιτισμοῦ (acculturation) θά γίνει προσπάθεια ἐνσαρκώσεως, προσπάθεια ἐμπολιτισμική (inculturation) νά λειτουργήσει ἡ Ἐκκλησία καί μέ τά ἀνθρώπινα μέσα, σέ βαθειά ἐνότητα καί ἀντίδοση ἰδιωμάτων κατά τό πρότυπο τοῦ ἐνσαρκωθέντος Λόγου τοῦ Θεοῦ καί ὄχι ἀπλῶς συμπολιτευόμενη, σέ τακτική γραμμή «συμπολιτισμοῦ» συμπλέοντας στόν οἰκουμενικό πολιτιστικό χῶρο. Ἡ ἐννοια τοῦ «ἐμπολιτισμοῦ» (inculturation) ἀποτελεῖ σύγχρονη πρόκληση γιά τήν Ποιμαντική Θεολογία καί συνίσταται στήν «ἀποδοχή ποικιλίας πολιτισμῶν στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας».

Ἄν ὁ Κύριος στήν ὥραία εὐχή τοῦ Τρισαγίου τῆς Θ. Λειτουργίας τοῦ Μ. Βασιλείου φέρεται ὡς «ἐμπολιτευόμενος τῷ κόσμῳ τούτῳ» καί ἡ Ἐκκλησία Του ἐμπολιτευομένη σ' αὐτόν τόν κόσμο, ζώντας δηλαδή ἐν τῷ κόσμῳ καί ὄχι ἐκ τοῦ κόσμου, ἐγκοσμικεύεται καί δέν ἐκκοσμικεύεται. Ἐπιχειρεῖ, σεβομένη τήν ποικιλία τῶν πολιτιστικῶν στοιχείων τοῦ ἄλλου νά ζήσει τήν ὁμορφιά του χωρίς ὅμως νά σπιλώσει τήν ἰδική της.

Ὅλα αὐτά ὅμως δέν εἶναι οὔτε ἀπλᾶ οὔτε τόσο εὐκόλα. Γιατί θά πρέπει ἡ Ἐκκλησία σύμφωνα μέ τίς λειτουργίες τοῦ ποιμαντικοῦ της ἔργου νά κινηθεῖ ἀναλόγως. Αναφέρομαι στίς γνωστές λειτουργίες τῆς μαρτυρίας, τῆς λατρείας, τῆς κοινωνίας-ἐπικοινωνίας καί τῆς διακονίας.

α) Σε ὅ,τι ἀφορᾶ στήν **μαρτυρία**, ἀσφαλῶς θά ἀποφύγει κάθε εἶδος προσηλυτισμοῦ. Θά φροντίσει ὅμως νά διαπαιδαγωγήσει τούς πιστούς καί νά τούς ἐνημερώσει γιά τά πιστεύω τῶν ἄλλων. Θά χρειασθεῖ σωστή διδασκαλία μέ ἀκριβεῖς πληροφορίες γιά τή χώρα τους, τή θρησκεία τους, τά ἥθη καί τά ἔθιμά τους. Ἡ προσπάθεια αὐτή θά εἶναι ἀμοιβαία. Δηλαδή θά προσπαθήσει νά πληροφορήσει καί τούς μετανάστες γιά τά ἀντίστοιχα πιστεύω τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων, γιά τά ἥθη τους κ.λπ. καθώς και για πράγματα πού ἀρέσουν ἢ ἐνοχλοῦν. Καλό εἶναι νά ὑπάρξει ἓνα σῶμα γνώσεων γιά τό πῶς βλέπουν οἱ μέν τούς δέ καί μέ ποιά στερεότυπα προσεγγίζουμε ὁ ἓνας τόν ἄλλον. Αὐτό μπορεῖ νά γίνει μέ κοινές συγκεντρώσεις ὅπου ἐκπρόσωποι τῶν δύο «κοινοτήτων» θά πληροφοροῦν καί θά ἐνημερώνουν. Μεγάλη προσοχή θα πρέπει ἐπίσης νά δοθεῖ στίς πληροφορίες πού δίδονται στά σχολικά ἐγχειρίδια γιά τούς μαθητές ὡς πρός

τίς θρησκευτικές και άλλες πεποιθήσεις τῶν πληθυσμῶν πού ἐργάζονται κοντά μας.

β) Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ στή **λατρεία** καλό εἶναι νά ὑπάρξει δυνατότητα παροχῆς χώρων γιά τήν ἐκτέλεση τῶν θρησκευτικῶν τους ἀκολουθιῶν. Γνωρίζουμε τίς δυσκολίες γιά οἰκοδόμηση τεμένους ἢ εὐκτηριῶν οἴκων. Νομίζω ὅμως ὅτι ἔχουν γίνεи ἀρκετά βήματα ἀπό πλευρᾶς ἐπισήμων πολιτικῶν καί ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν ὥστε νά προχωρήσει τό ζήτημα αὐτό.

γ) Ἡ τρίτη λειτουργία τῆς **κοινωνίας καί ἐπικοινωνίας** θά ὑλοποιηθεῖ ἂν κυρίως οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, κληρικοί καί λαϊκοί ἀνοιχτοῦν σέ μία ἰσότιμη σχέση μέ κανόνες ἐπικοινωνίας πού ἰσχύουν καί ἀποφευχθεῖ κάθε τι πού δυσκολεύει τόν διάλογο. Ἡ ἐκμάθηση αὐτῶν τῶν κανόνων εἶναι ἀναγκαῖα καί πολλαπλῶς πολύτιμη, γιατί ἀσκουμένη σ' αὐτήν τήν ἐπικοινωνία, μεταφέρεται αὐτή ἡ μάθηση καί στά καθ' ἡμᾶς. Εἶναι γνωστό ὅτι ὡς πρός αὐτό τό σημεῖο δέν βαθμολογοῦμεθα μέ «Ἄριστα»...

δ) Ἡ **διακονία** ὡς ἔκφραση τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου ἀναφέρεται ὡς διακονία τόσο πνευματικῶν ὅσο καί ὑλικῶν ἀναγκῶν, ἀναφερομένη κυρίως στά ἕξι εἶδη τῆς ἀγάπης. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ Θεοφυλάκτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, ὁ ὁποῖος ἔζησε μέχρι τίς ἀρχές τοῦ 12^{ου} αἰῶνα, εἶναι ἐνδεικτική γιά τίς προεκτάσεις αὐτῆς τῆς διακονίας: «Ταῦτα πάντα τά ἕξι εἶδη τῆς ἀγάπης ἐπιτέλει μὲν καί σωματικῶς, πλήν ἀλλά καί ψυχικῶς· διπλῶν γάρ ὄντων ἡμῶν, ἐκ ψυχῆς καί σώματος, δύνανται ταῦτα διπλῶς κατορθωθῆναι».

Προσεγγίσεις

Θά μπορούσαμε νά περιχαρακώσουμε ἔτι περαιτέρω τό ἀντικείμενο τῆς ποιμαντικῆς εὐθύνης μας ἂν τό πλησιάζαμε μέ τίς διάφορες προσεγγίσεις τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου πού ἔχουμε ἐφαρμόσει. Εἶναι γνωστά τά ἐρωτήματα πού παραπέμπουν στίς κατηγορίες τοῦ ποιμαίνειν:

Ποιός ποιμαίνει, ποιόν, πῶς, πότε, γιατί, σέ τί, πρός τί;

- Ἐχοντας ξεκαθαρίσει πιό πάνω τί σημαίνει ποιμαντική εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας **γιατί** ἀναλαμβάνεται καί **πρός τί** ἀποβλέπει (στά ἄλλα πρόβατα οὐκ ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης) εἶναι σχετικά εὐκολο νά ὑποστηρίξουμε ὅτι **ὅλη ἡ Ἐκκλησία**, κληρικοί καί λαϊκοί καί σέ ὅλο τό φάσμα τῶν δομῶν της, θά ἐμπλακοῦν σ' αὐτή τήν εὐθύνη.
- Σέ **ποιούς** ἀναφέρεται εἶναι σαφές: στούς μετανάστες πάσης φύσεως καί πάσης θρησκείας καί πάσης κατηγορίας.
- Το **πῶς** : ἀκόμη καί στούς χώρους δουλειᾶς, καί ἐκεῖ πού τούς προσκαλοῦμε. Καί στήν οἰκία μας, ὡς μικρή ἐκκλησία, στό χῶρο δηλαδή πού ἐργάζονται στίς οἰκογένειές μας, μπορούμε νά συμπαρασταθοῦμε σ' αὐτούς.
- Γιά τό **πῶς** θά χρειασθεῖ νά ἐπιστρατεύσουμε ὅλες τίς γνωστές μας μεθόδους καί τεχνικές καί ὅλη τή ποιμαντική μας φαντασία γιά νά ἐνεργήσουμε κατάλληλα. Μποροῦμε ἀκόμα νά ἐγκύψουμε σέ παραδείγματα ἄλλων χωρῶν καί ἄλλων Ἐκκλησιῶν ὅπως τό Βρετανικό καί τό Σουηδικό.
- Τό **πότε** (ὅπως καί το **πῶς**) δέν περιορίζεται. Θά μπορούσε νά ὑπάρχει μάλιστα καί μία ἐπί 24ώρου βάσεως ὑπηρεσία προσφυγῆς τῶν μεταναστῶν συντονισμένη μέ ἄλλες ὑπηρεσίες γιά τήν ὑποδοχή τους. Νά ὑπάρξει ἕνα

γραφειῶ, πολλῶν καὶ ποικίλων δυνατοτήτων στή διάθεσή τους ἔτσι ὥστε ἀπό φυλακῆς πρωίας μέχρι νυκτός νά μὴν ἀπολίπει ἡ ἐλπίδα καὶ ἀπό αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους πού εἶναι ξένοι σέ μιά ξένη χώρα, ξένοι καὶ ἀπό τόν ἴδιο τους τόν ἑαυτό, ξένοι πρὸς νέες ἐμπειρίες, αὐτοαποκλειόμενοι λόγω ἀδυναμίας δυνατοτήτων, ἀποξενωμένοι πολλές φορές ἀπό τοὺς δικούς τους, καὶ ξένοι πρὸς τὴν ἐργασία πού κάνουν. Ἄλλα ἤθελαν καὶ ἄλλα τοὺς βγῆκαν.

Σύμφωνα, λοιπόν, μέ ὅσα ἀναφέρθηκαν πολλά γίνονται ἀλλά καὶ πολλά ἔχουν νά γίνουν ἀκόμα. Οἱ πρωτοβουλίες τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τῶν Ἐπιτροπῶν τῆς, ἡ συζήτηση τῆς παρούσης Δημερίδος καὶ ὁ μόχθος πού καταβάλλει τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας θά ἐπιτρέψουν τελικά σάν ἀποτέλεσμα τῆς πρόκλησης πού εἰσπράττει ἡ Ἐκκλησία νά φανεῖ τελικά ἡ ἐλπίδα γιά ἓνα καλύτερο μέλλον τῶν μεταναστῶν στή χώρα μας.

Βιβλιογραφία

Ἡ εἰσήγηση προσδιορίζει τὴ δυνατότητα ἐφαρμογῆς τῶν γενικῶν ποιμαντικῶν προϋποθέσεων, ἀρχῶν, λειτουργιῶν καὶ προσεγγίσεων στό συγκεκριμένο χωρὸ εὐθύνης τῆς Ἐκκλησίας πού εἶναι οἱ μετανάστες. Γιά τὴ συγγραφὴ ὁ εἰσηγητὴς στηρίχτηκε πέρα ἀπὸ τὴν προσωπικὴ του ἐμπειρία καὶ πληροφόρηση σε κείμενα πού ὁ ἴδιος ἔχει συντάξει καὶ πού ἀναφέρονται στὴν θεωρία καὶ πράξη τῆς Ποιμαντικῆς.

- *Ἐπιστήμη καὶ Τέχνη τῆς Ποιμαντικῆς*, Ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 1997.
- *Τὰ ἕξι εἶδη τῆς ἀγάπης τοῦ Εὐαγγελίου τῆς κρίσεως*, Ἀθήνα 2000.
- *Ἡ τέχνη τῆς ἀγάπης*, Ἐκδ. Κάνιστρο (Ἱ. Μονὴ Ἁγ. Νεοφύτου), Πάφος Κύπρου 1998.

Ὁ συγγραφέας ἐπιθυμεῖ ἐπίσης νά μνημονεύσει ἓνα σημαντικό βιβλίον γραμμένο στὰ γαλλικά γιά τό θέμα μας, ἀπὸ τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Καλαβρίας (νῦν Σηλυβρίας) κυρό Αἰμιλιανό Τιμιάδη.

- Emilianos Timiadis (Métropolitte de Calabre), *Les Migrants, un défi aux Églises* (Οἱ Μετανάστες μιά πρόκληση πρὸς τίς Ἐκκλησίες), Ἐκδόσεις S.O.S., Παρίσι 1971, 288 σ. Πρόκειται γιά μιά θαυμάσια θεολογικὴ καὶ ὄχι μόνο θεμελίωση τοῦ ὅλου ζητήματος.